

Naturresursfrågor och vattenrätt

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet motionsförslag som gäller naturresursfrågor och vattenrätt. Ett av förslagen väcktes under den allmänna motionstiden 2002. Övriga förslag är från den allmänna motionstiden 2003.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

Till betänkandet har fogats 9 reservationer och 1 särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden.....	5
Vindkraft.....	5
Inledning.....	5
Lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad.....	5
Krav avseende vindkraftsutbyggnad.....	6
Tillståndsprövning avseende vindkraftsutbyggnad.....	8
Vattenrätt.....	9
Omprövning av vattendomar, m.m.....	9
Åtgärder till förmån för fisk.....	11
Användning av fiskeavgifter.....	12
Yrkesfiskarnas processuella ställning.....	13
Riksintressen.....	14
Reservationer.....	15
1. Lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 1 (m).....	15
2. Lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 1 (fp).....	16
3. Lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 1 (kd).....	17
4. Lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 1 (c).....	18
5. Krav avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 2 (m).....	20
6. Krav avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 2 (kd).....	21
7. Tillståndsprövning avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 3 (c).....	22
8. Omprövning av vattendomar, m.m., punkt 4 (c).....	23
9. Åtgärder till förmån för fisk, punkt 5 (v).....	25
Särskilt yttrande.....	26
Omprövning av vattendomar, m.m., punkt 4 (mp).....	26
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	27
Motion från allmänna motionstiden hösten 2002.....	27
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003.....	27

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad

Riksdagen avslår motionerna 2002/03: MJ493 yrkande 6, 2003/04: MJ408 yrkande 16, 2003/04: MJ433 yrkande 5, 2003/04: N326 yrkandena 2 och 3, 2003/04: N333 yrkande 9, 2003/04: Bo214 och 2003/04: Bo218 yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (fp)

Reservation 3 (kd)

Reservation 4 (c)

2. Krav avseende vindkraftsutbyggnad

Riksdagen avslår motionerna 2003/04: N290 yrkandena 6–8, 2003/04: N333 yrkandena 3–5, 2003/04: Bo218 yrkande 3 och 2003/04: Bo260 yrkande 6.

Reservation 5 (m)

Reservation 6 (kd)

3. Tillståndsprövning avseende vindkraftsutbyggnad

Riksdagen avslår motion 2003/04: Bo270.

Reservation 7 (c)

4. Omprövning av vattendomar, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2003/04: Bo251, 2003/04: Bo291 och 2003/04: Bo294.

Reservation 8 (c)

5. Åtgärder till förmån för fisk

Riksdagen avslår motionerna 2003/04: MJ408 yrkandena 28 och 36, 2003/04: Bo227, 2003/04: Bo228 och 2003/04: Bo278.

Reservation 9 (v)

6. Användning av fiskeavgifter

Riksdagen avslår motion 2003/04: Bo279.

7. Yrkesfiskarnas processuella ställning

Riksdagen avslår motionerna 2002/03: MJ493 yrkande 7 och 2003/04: MJ433 yrkande 6.

8. Riksintressen

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:T310 yrkande 8 och 2003/04:Bo280.

Stockholm den 19 februari 2004

På bostadsutskottets vägnar

Göran Hägglund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Hägglund (kd), Owe Hellberg (v), Anders Ygeman (s), Lilian Virgin (s), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Nina Lundström (fp), Siw Wittgren-Ahl (s), Hans Unander (s), Maria Öberg (s), Margareta Pålsson (m), Ingela Thalén (s), Lars Tysklind (fp), Rigmor Stenmark (c), Gunnar Sandberg (s), Peter Danielsson (m), Sten Lundström (v) och Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Utskottets överväganden

Vindkraft

Inledning

En relativt omfattande redovisning av utredningsarbete m.m. på området finns i betänkandena 2001/02:BoU11 och 2002/03:BoU3 (daterade april respektive november 2002). Arbetet kan sägas huvudsakligen vara inriktat på att undersöka vilka områden som är lämpligast för lokalisering av större vindkraftsanläggningar och bedrivs framför allt vid de fyra myndigheterna Boverket, Statens energimyndighet, Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet. Nedan redovisas under respektive rubrik vissa nya uppgifter i förhållande till den under 2002 lämnade redovisningen.

Lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad

Utskottets förslag i korthet

Utskottet bör avslå motionsförslagen om lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad. Jämför reservationerna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

I motion 2003/04:MJ408 (kd) yrkande 16 finns förslag till principer för utbyggnad av havsbaserade vindkraftverk. Motionärerna anser bl.a. att de områden där vindkraftverk kan byggas med minimal påverkan på miljö och fiske bör kartläggas och klassas som riksintressen för vindkraftsproduktion.

Motionerna 2002/03:MJ493 (c) yrkande 6 och 2003/04:MJ433 (c) yrkande 5 innehåller förslag om att forskning om effekterna på fisket måste föregå etablering av havsbaserade vindkraftverk.

I motion 2003/04:N326 (fp) förespråkar motionärerna restriktivitet mot nya vindkraftsetableringar i kustområden (yrkande 2) och stopp för vindkraftsutbyggnad i avvaktan på utredning om effekter på växt- och djurliv (yrkande 3).

Motionärerna bakom motion 2003/04:N333 (m) yrkande 9 anser att det inte bör pekats ut några områden av riksintresse för vindkraften.

I motion 2003/04:Bo214 (m) föreslår motionärerna ett stopp för vindkraftsetablering i ömtåliga marina miljöer.

Slutligen innehåller motion 2003/04:Bo218 (kd) förslag om utpekande av områden av riksintresse för vindkraftsutbyggnad (yrkande 1) och vikten av att lokalisera större vindkraftsutbyggnader till områden med utbyggda elnät (yrkande 2).

Ställningstaganden till vilka områden som bör utpekats vara av riksintresse för vindkraftsutbyggnad kan sägas sedan lång tid tillbaka ha varit ett övergripande mål för arbetet på området. En stor mängd utredningsinsatser har

bedömts vara nödvändiga för väl grundade ställningstaganden. Utredningsinsatserna – vilka som framgått ovan till del redovisats i betänkandena 2001/02:BoU11 och 2002/03BoU3 (daterade april respektive november 2002) – har avsett bl.a. miljömässiga, kulturmiljömässiga, militära och el-systemsmässiga förutsättningar för olika områden.

Statens energimyndighet beräknas numera vara klar före sommaren 2004 med sitt arbete med att peka ut områden av riksintresse för vindkraftsutbyggnad. Försvarsmakten skall slutredovisa ett uppdrag om vindkraftens effekter på militära övervaknings- och kommunikationssystem m.m. senast den 15 februari 2004. Affärsverket svenska kraftnät har till regeringen redovisat sin slutrapport angående övergripande förutsättningar för storskalig utbyggnad av vindkraft i havs- och fjällområden. Även Boverket har redovisat en slutrapport till regeringen angående förutsättningar för storskalig utbyggnad av vindkraft i havs- och fjällområden. Rapporterna har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet. Naturvårdsverket har i april 2003 till regeringen redovisat Plan för inventering av marina naturtyper på utsjöbankar (Dnr 301-388-03/Nv). Verket har därefter fått i uppdrag att genomföra planen och lämna en redovisning av de gjorda inventeringarna i december 2005. Slutligen kan nämnas att Riksantikvarieämbetet har studerat vindkraftens inverkan på kulturmiljön och lämnat en rapport härom till regeringen. Rapporten bereds.

Den beredning och de utredningar som alltjämt pågår när det gäller lokaliseringen av vindkraftverk bör enligt utskottets mening avvaktas innan riksdagen tar ställning i de av motionärerna aktualiserade frågorna. Utskottet avstyrker därför motionsförslagen. Utskottet förutsätter dock att frågorna får sin lösning inom en snar framtid. I detta sammanhang vill utskottet även poängtera vikten av att utredningsinsatserna samordnas på ett lämpligt sätt och ges den styrning som krävs.

Krav avseende vindkraftsutbyggnad

Utskottets förslag i korthet

Utskottet bör avslå motionsförslagen om krav avseende vindkraftsutbyggnad. Jämför reservationerna 5 (m) och 6 (kd).

Motion 2003/04:N290 (m) innehåller förslag om miljöprovning och detaljplanläggning vid varje vindkraftsetablering (yrkande 6), införande av nationella regler för minimiavstånd mellan bebyggelse och vindkraftverk (yrkande 7) och införande av gränsvärde för buller från vindkraftverk (yrkande 8).

I motion 2003/04:N333 (m) lämnas förslag om dels åtgärder för att motverka negativ påverkan för närboende och näringsidkare av vindkraftsutbyggnad (yrkande 3), dels dispositiva regler – närboende skall kunna godkänna avvikelser – om minimiavstånd mellan vindkraftverk och närboende (yrkande 4), dels gränsvärde för buller från vindkraftverk (yrkande 5).

Motionärerna bakom motion 2003/04:Bo218 (kd) yrkande 3 anser bl.a. att framtida utbyggnadsområden för vindkraft och områden fria från vindkraft skall markeras på kartorna i översiktsplaneringen, att utbyggnader bör samordnas mellan berörda kommuner och att boende skall vara med i planeringen från början.

Slutligen bör enligt motion 2003/04:Bo260 (kd) yrkande 6 regeringen verka för att Energimyndighetens utpekande av områden av riksintresse för vindkraften får genomslag i kommunernas översiktsplanering.

Det är naturligtvis viktigt att tillkomsten av vindkraftverk föregås av prövningar där olika intressen kommer till tals. Utskottet vill mot den bakgrunden peka på att Boverket har gett ut en handbok – Planering och prövning av vindkraftsanläggningar – angående frågor om etablering av vindkraftverk på land. I handboken behandlas på ett eller annat sätt samtliga de frågor som tas upp i de ovan nämnda motionerna. Bland annat redovisas att kommuner i översiktsplan eller vindkraftspolicy kan ange vad som är rimliga avstånd mellan bostads-/fritidsbebyggelse och en vindkraftsanläggning. Dessa avstånd anges vara lämpliga att bestämma efter lokala förutsättningar, rådande värden, verkens och anläggningens storlek och efter att ha inhämtat medborgarnas uppfattning. Uppfattningen om rimligt avstånd har enligt handboken hela tiden ökat med verkens storlek. De visuella frågorna anses numera vara en väsentlig utgångspunkt för bedömningen. Rimligt minsta avstånd bedöms kunna vara 500 till 1 000 m. Handboken innehåller även ett flertal kommunala exempel på hur frågorna hittills har hanterats. Bland annat redovisas Vindkraft på södra Gotland – tillägg till översiktsplanen Vision Gotland 2010. Där har kommunen angett avståndskriterier/riktlinjer för boendemiljön enligt följande:

- Avståndet mellan boende och vindkraftverk bör i normalfallet vara 1 000 m.
- Byggnadsnämnden kan i speciella fall utifrån buller, ljus, topografiska förhållanden och väderstreck överväga en flexibel skyddszon om 500–1 000 m.
- Avståndet mellan nya verk eller vindkraftsparker skall vara minst 3 km. Detta avstånd gäller inte för gårdsverken.

Andra kommuner uppges ha minsta avstånd från 250 m och uppåt. Vissa kommuner skiljer mellan avstånd till enstaka bostad och till samlad bebyggelse.

Enligt utskottets mening är de frågor som aktualiseras i motionerna sådana som lämpligen hanteras på samma sätt som andra planfrågor eller bygglovsfrågor. Det innebär att kommunerna bör ha ett väsentligt inflytande, bl.a. genom sitt planmonopol, men även att det bör finnas ett visst utrymme för statlig kontroll (t.ex. vid kollisioner med riksintressen eller miljökvalitetsnormer) och att frågorna skall kunna komma under domstolsprövning, t.ex. vid överklagande av bygglov.

Vindkraftverksetableringar prövas dessutom, liksom vissa andra anläggningar, mot annan lagstiftning. Om en anläggning är tillräckligt stor kräver den även tillstånd enligt miljöbalken (MB). En miljökonsekvensbeskrivning skall ingå i en ansökan om tillstånd enligt miljöbalken. Vindkraftsutredningen, som lämnade sitt slutbetänkande Rätt plats för vindkraften (SOU 1999:75) i juni 1999, föreslog att alla vindkraftsprojekt över 125 kW skall tillståndsprövas enligt MB – att jämföra med dagens gräns på 1 MW. Inom Naturvårdsverket pågår nu en översyn av vilka verksamheter som i fortsättningen bör vara tillstånds- respektive anmälningspliktiga. Nuvarande gränsdragningar för vindkraftverk kan därför komma att ändras.

Med anledning av motion Bo260 (kd) yrkande 6 vill utskottet framhålla att enligt 4 kap. 1 § PBL skall riksintressen enligt 3 eller 4 kap. MB anges särskilt i översiktplaner.

Utskottet anser mot den tecknade bakgrunden att det inte föreligger tillräckliga skäl för att ställa sig bakom de förslag som väckts i motionerna. Utskottet avstyrker förslagen.

Tillståndsprovning avseende vindkraftsutbyggnad

Utskottets förslag i korthet

Utskottet bör avslå motionsförslaget om tillståndsprovning avseende vindkraftsutbyggnad. Jämför reservation 7 (c).

Motion 2003/04:Bo270 (c) innehåller förslag om en snabbare tillståndsprocess vid vindkraftsutbyggnad.

Utskottet noterar att det även på detta område bedrivs ett omfattande utredningsarbete.

Sålunda har Miljöbalkskommittén i uppdrag att undersöka möjligheterna att effektivisera och förenkla miljöprovningen utan att hälso- och miljöskyddskraven åsidosätts. I uppdraget ingår bl.a. att överväga om en framtida samordning av instansordningen i ärenden enligt MB och ärenden enligt angränsande lagstiftning, t.ex. PBL, bör eftersträvas. (dir. 2003:61). Miljöbalkskommittén lämnade i december 2003 ett delbetänkande (SOU 2003:124). I betänkandet lämnar man förslag som är inriktade på provningens första skeden; från den första myndighetskontakten till beslut i första instans. Förslagen gäller bl.a. förfarandet för att ta fram miljökonsekvensbeskrivningar, provningen vid ändringar och utbyggnader av befintliga miljöfarliga verksamheter, anmälningsplikt i stället för tillståndsplikt för vissa vattenverksamheter, provningen av täkter samt regeringens tillåtlighetsprovning av vissa verksamheter. I nästa delbetänkande, som är beräknat till utgången av mars 2004, avser kommittén att lämna förslag som har betydelse för miljöprovningens effektivitet. Betänkandet kommer att innehålla olika alternativ för miljöbalkens provningsorganisation; dels provningen i första instans, dels överprovningen.

Även PBL-kommittén har uppdrag på området. Den skall bl.a. lämna förslag till samordning mellan bestämmelserna i PBL och MB m.fl. lagar och redovisa tänkbara alternativ för en framtida instansordning för överklagan. PBL-kommittén har beviljats förlängd tid till den 31 mars 2004 för redovisning av tänkbara alternativ för den framtida instansordningen för överklagan och förlängd tid för redovisning av övriga frågor som rör effektivisering av beslutsprocessen till den 31 december 2004. I denna del skall en lägesrapport lämnas senast den 30 juni 2004 (dir. 2003:172). PBL-kommittén skall samråda med Miljöbalkskommittén i den del av uppdraget som avser principer för instansordningen och övrig effektivisering av beslutsprocessen, (dir. 2003:172).

Utskottet kan alltså konstatera att den fråga som motionärerna tar upp är föremål för ett relativt omfattande utredningsarbete, och det finns enligt utskottets mening inte tillräckliga skäl för att föregripa kommande överväganden. Utskottet avstyrker motionen.

Vattenrätt

Omprövning av vattendomar, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet bör avslå motionsförslagen om omprövning av vattendomar, m.m. Jämför reservation 8 (c) och särskilt yttrande (mp).

Motionären bakom motion 2003/04:Bo291 (s) framhåller behovet av att ompröva äldre vattendomar för införande av övre dämningssgränser – i de fall sådana saknas – i syfte att undvika översvämningar och skydda vägar, hamnar, broar och vattentäkter. Särskilt påtalas vikten av att detta görs i Dellen-sjöarna.

I motion 2003/04:Bo294 (c) förespråkas åtgärder för att underlätta omprövning av äldre vattendomar, bl.a. för att kunna införa krav på minimivattenföring.

Motion 2003/04:Bo251 (kd) innehåller förslag om behovet av bidrag för åtgärder som ger utökad kapacitet för avtappning av Mälaren. Motionärerna ställer bl.a. krav på regeringen att pröva förutsättningarna för ett statligt ekonomiskt stöd till ombyggnad av slussen i Södertälje, byggande av flera avtappningsanordningar i Södertörnsområdet samt ombyggnad och förstärkning vid Hammarbyslussen.

Med anledning av de aktualiserade omprövningsmöjligheterna beträffande äldre vattendomar vill utskottet hänvisa till den redogörelse för de formella förutsättningarna för omprövning av vattendomar som utskottet lämnade i betänkande 1999/2000:BoU2. I anslutning till redogörelsen anförde utskottet att man naturligtvis anser det vara betydelsefullt att gamla vattendomar kan omprövas samt att omprövningsmöjligheterna bör ha en väl avvägd utform-

ning. Utskottet fann då inte skäl att ifrågasätta den nuvarande regleringen av förutsättningarna för omprövning av gamla vattendomar. Vidare fann utskottet det vara av stor betydelse att staten kan begära omprövning i de fall där det är önskvärt och möjligt och pekade på att Kammarkollegiet, Naturvårdsverket och länsstyrelserna har sådan rätt. Utskottet gjorde samma bedömning i betänkande 2001/02:BoU11.

Motionsförslag angående omprövning mot bakgrund av översvämningar avstyrktes av utskottet senast i betänkande 2002/03:BoU3. Utskottet redovisade då att Miljöbalkskommittén i juni år 2002 lämnade ett delbetänkande (SOU 2002:50), tillika ett principbetänkande. I sammanfattningen av detta betänkande säger kommittén bl.a. att det generellt sett inte är genom omprövning av vattendomar som översvämningsproblemen kan mildras. Utredningen föreslår därför inga ändringar av omprövningsreglerna. Slutsatsen är i stället att vi måste vara beredda på att översvämningar kommer att inträffa. För att mildra verkningarna av dem förefaller det enligt utredningen mer ändamålsenligt med ökad hänsyn till översvämningsrisken vid den fysiska planeringen och en utbyggd verksamhet med älv- och samordningsgrupper.

I betänkandet Bestämmelser om miljö kvalitet (SOU 2002:107) redovisar Miljöbalkskommittén i avsnitt 12.6.3 – med syftning på bl.a. omprövningsreglerna – som sin uppfattning att ramdirektivet för vatten kan komma att kräva förändringar av den nuvarande lagstiftningen. Denna fråga anser man vara lämplig att utreda i samband med att provningsordningen i stort för vattenverksamheter ses över. Man anser det dessutom vara lämpligt att avvakta EG-kommissionens inställning till de ändringar som genomförts när det gäller det s.k. IPPC-direktivet. (Direktivet är från 1996 och syftar till att förebygga och minska föroreningar från verksamheter genom åtgärder som samordnas så att olika slag av påverkan bedöms i ett sammanhang.)

Från Regeringskansliet har utskottet erfarit följande. Miljöbalkskommittén utreder olika alternativ för hur provningsorganisationen bör se ut. Den frågan är vid och har stor betydelse för hur provningen av vattenverksamheter, inklusive omprövning av villkor, skall gå till. Mot bakgrund av vad Miljöbalkskommittén kommer fram till avser regeringen att återkomma till frågan om provningsordningen i stort och då också till frågan om omprövning av vattendomar. Efter det principbetänkande om provningsorganisationen som Miljöbalkskommittén lämnar kring månadsskiftet mars/april 2004 avser regeringen att i tilläggsdirektiv till kommittén ge anvisningar för den fortsatta utredningen.

Utskottet vill inte föregripa kommande överväganden angående omprövningsreglerna. Utskottet finner inte heller förutsättningar för att ställa sig bakom det förslag som förs fram i kd-motionen.

Motionerna avstyrks.

Åtgärder till förmån för fisk

Utskottets förslag i korthet

Utskottet bör avslå motionsförslagen om åtgärder till förmån för fiske. Jämför reservation 9 (v).

I motion 2003/04: MJ408 (kd) yrkande 28 lämnas förslag om översyn av anordningar för fiskvandring.

Motion 2003/04: Bo227 (s) innehåller krav på Vattenfall att bygga laxtrappor vid kraftverken i Luleälven.

Motion 2003/04: Bo278 (s) innehåller förslag om ändringar av regelverket för laxtrappor och motion Bo228 (s) förslag om regeländringar för att säkra ålens vandringsvägar förbi kraftverk.

Slutligen förespråkar motionärerna bakom motion 2003/04: MJ408 (kd) yrkande 36 att kommunerna i översiktsplaner skall ange områden lämpliga för fiskodling.

De fyra första förslagen motsvarar i princip förslag som avstyrktes i betänkande 2002/03: BoU3. Utskottet ansåg då bl.a. att det bör finnas förbiflöde vid alla kraftverk och att det fanns anledning att se över frågan om hur behovet av förbiflöden i befintliga vattenkraftverk kan tillgodoses och som en del i detta hur ändamålsenliga reglerna för omprövning av vattendomar är i sammanhanget. Utskottet pekade på att en sådan översyn skulle kunna göras i samband med beredningen av de frågor som Miljöbalkskommittén tar upp i avsnitt 7.4.1 i betänkande SOU 2002:50 och förutsatte att regeringen utan särskilt tillkännagivande i frågan tar de initiativ som kan krävas. Utskottet tillade även att man kommer att följa frågornas hantering och utslöt inte möjligheten att i annat sammanhang aktualisera dem på nytt.

I proposition 2003/04:51 Kust- och insjöfiske samt vattenbruk anför regeringen beträffande målen för en nationell politik för kust- och insjöfisket samt för fritidsfisket och vattenbruket bl.a. att en ekologiskt hållbar förvaltning av fiskresurserna inom ramen för de av riksdagen fastställda miljökvalitetsmålen skall bidra till att återskapa och bevara den biologiska mångfalden samt bidra till utvecklingen av ett livskraftigt, ekologiskt hållbart och därmed miljöanpassat fiske.

Regeringen redovisar vidare att vattenbruk bör integreras bättre i kommunernas översiktsplaner och aviserar att man har för avsikt att ge Boverket i uppdrag att tillsammans med berörda myndigheter utarbeta nya riktlinjer för kommunernas vattenplanering. Detta kommer enligt regeringens bedömning även att kunna utgöra ett underlag för de framtida vattenmyndigheternas arbete.

Vidare anför regeringen angående bl.a. befintliga vattendomar följande.

Arbetet med miljökvalitetsmålen har bl.a. visat att det finns förutsättningar för att delvis ersätta kompensationsutsättningarna av lax och öring med åtgärder som förbättrar den naturliga produktionen i de utbyggda älvarna. Regeringen har för avsikt att uppdra åt Kammarkollegiet och Fiskeriverket att i samverkan med Naturvårdsverket utreda möjligheter

och konsekvenser av en sådan inriktning på kompensationsåtgärder för befintliga och kommande vattendomar. Dessutom har det visat sig att under den senaste tioårsperioden har havsöringsbestånden i vattendrag som mynnar i Bottenviken och Bottenhavet kraftigt försämrats. Störningar har även iakttagits i sydsvenska vatten. Orsaken till beståndsnedgången är oklar och kan såväl bero på livsmiljön som på födounderlaget i vattendragen eller i kustvattnet. Utöver forskning och fiskevårdande åtgärder i älvarna bör fiskereglering och omfattning av kompensationsutsättningar av öring ses över. Fiskeriverkets forskning har visat att långvarig odling av laxfisk leder till genetiska förändringar i bestånden som bl.a. gör dessa bestånd mindre konkurrenskraftiga. Det är därför väsentligt att sådana bestånd kontinuerligt kan förstärkas med vild fisk på sådant sätt som gjorts i bl.a. Dalälven. Fiskeriverket bör undersöka möjligheterna att, för bestånd av laxfisk beroende av kontinuerlig utsättning, skapa mindre, lokala självreproducerande laxbestånd som kan utnyttjas för att bevara beståndens naturliga karaktär.

Fiskeriverket har, i enlighet med detta, i regleringsbrev för 2004 fått i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter utreda möjligheter och konsekvenser av en förändrad inriktning på kompensationsåtgärder avseende fiske i nuvarande och kommande vattendomar. Uppdraget skall redovisas senast den 1 december år 2004.

Utskottet har, som redovisats under det föregående avsnittet, från Regeringskansliet erfarit att regeringen mot bakgrund av Miljöbalkskommitténs kommande ställningstaganden avser att senare återkomma till frågan om omprövning av vattendomar.

Utskottet kan mot denna bakgrund konstatera att regeringen har fört arbetet på området framåt och finner inte tillräckliga skäl för att nu ta ett initiativ i frågan. Utskottet avser dock att även fortsättningsvis följa frågornas hantering och utesluter inte heller nu möjligheten att i annat sammanhang aktualisera dem på nytt.

Det kristdemokratiska förslaget angående översiktsplaner får i allt väsentligt anses vara tillgodosett genom regeringens ovan redovisade initiativ angående vattenbruk m.m.

Utskottet avstyrker motionerna.

Användning av fiskeavgifter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet bör avslå motionsförslaget om användning av fiskeavgifter.

Motion 2003/04:Bo279 (s) förespråkar lokalt bestämmande över användningen av vattenregleringsmedlen för fiskevård (s.k. särskilda fiskeavgifter).

Ett likadant yrkande avstyrktes av utskottet i betänkande 2002/03:BoU3. Utskottet antecknade då att det inom Fiskeriverket pågick ett arbete som syftar till att bl.a. på nytt ta ställning till principerna för delegering av beslutanderätten i de angivna fallen. Arbetet beräknades vara avslutat under år 2003.

Fiskeriverket eller, efter verkets bemyndigande, länsstyrelsen bestämmer hur fiskeavgifter som har fastställts enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet skall användas, om inte annat har bestämts i domen eller beslutet (10 § förordningen [1998:928] om bygde- och fiskeavgifter).

Dessa avgifter kallas särskilda fiskeavgifter och skall användas för främjandet av fisket i det vatten som berörs av vattenverksamheten eller inom något angränsande vattenområde. De skiljer sig från allmänna avgifter som skall användas för att bekosta forskning och utveckling i hela landet inom fiskevården.

I proposition 2003/04:51 Kust- och insjöfiske samt vattenbruk anför regeringen angående särskilda och allmänna fiskeavgifter att det är angeläget att dessa fiskeavgiftsmedel i framtiden utnyttjas bättre. Regeringen gör bedömningen att Fiskeriverket i samverkan med berörda myndigheter ser över möjligheterna för ett bättre utnyttjande av dessa medel.

Enligt inhämtade uppgifter och handlingar från Fiskeriverket har verket i viss omfattning delegerat beslutanderätten till länsstyrelser. Sedan 1999 skall dock beslutanderätten inte ha delegerats i något fall. Numera beräknas arbetet med principerna för delegering m.m. vara avslutat före den 1 juli 2004.

Utskottet noterar att regeringen har uppmärksammat frågan hur medlen används och att Fiskeriverkets arbete beräknas bli klart under innevarande halvår. De kommande övervägandena bör inte föregripas. Utskottet avstyrker motionsförslaget.

Yrkesfiskarnas processuella ställning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet bör avslå motionsförslagen om yrkesfiskarnas processuella ställning.

Motionerna 2002/03: MJ493 (c) yrkande 7 och 2003/04: MJ433 (c) yrkande 6 innehåller förslag om att säkerställa fiskares ställning som sakägare. Framför allt avser yrkandena fiskares möjligheter att erhålla ekonomisk kompensation från den som söker tillstånd till etablering av vindkraftverk som påverkar fisket.

I miljöbalkspropositionen (prop. 1997/98:45) anför regeringen att det knappast är möjligt att direkt i lagtexten ange vem som är att anse som sakägare. Regeringen är av den uppfattningen att yrkesfiskare bör kunna vara sakägare även i mål om vattenverksamhet trots att de inte fiskar med fasta

redskap. Vidare borde enligt regeringen en anknytning som endast grundar sig på allemansrätt aldrig vara tillräcklig för att talerätt skall föreligga. Gällande sakägarbegrepp enligt miljöskyddslagen bör utgöra utgångspunkt. En generös tillämpning är således avsedd. Frågan får enligt regeringens mening i övrigt överlämnas till rättstillämpningen i likhet med vad som gäller inom andra rättsområden.

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning och avstyrker motionsförslagen.

Riksintressen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet bör avslå motionsförslagen om riksintressen.

I motion 2003/04:Bo280 (s) förespråkar motionärerna bl.a. att stränderna klassas som riksintresse i MB. Motion 2003/04:T310 (c) yrkande 8 innehåller förslag om en klassificering av Ystads hamn som riksintresse.

Miljöbalken behandlar riksintressen i framför allt kapitlen 3 och 4. Riksintressen enligt 4 kap. är lokaliserade och avgränsade av riksdagen. Motsvarande intressen enligt 3 kap. måste däremot helt och hållet lokaliseras och avgränsas med tillämpning av de principer som gäller enligt PBL i fråga om samspelet och rollfördelningen mellan staten och kommunerna. I första hand skall sådana frågor lösas inom ramen för översiktsplaner. Riksintressen enligt såväl 3 som 4 kap. MB skall anges särskilt i översiktsplanen (4 kap. 1 § PBL).

Det ankommer på vissa myndigheter att efter samråd med Boverket inom sitt område lämna uppgifter till länsstyrelserna om områden som de bedömer vara av riksintresse enligt 3 kap. MB. Naturvårdsverket ansvarar i detta sammanhang för områden av riksintresse för naturvården och friluftslivet och Sjöfartsverket m.fl. för områden av riksintresse för kommunikationer (2 § förordningen [1998:896] om hushållning med mark- och vattenområden m.m.).

Enligt utskottets mening föreligger det inte tillräckliga skäl för riksdagen att gå motionärerna till mötes.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 1 (m)

av Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Margareta Pålsson (m) och Peter Danielsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N333 yrkande 9 och 2003/04:Bo214 och avslår motionerna 2002/03:MJ493 yrkande 6, 2003/04:MJ408 yrkande 16, 2003/04:MJ433 yrkande 5, 2003/04:N326 yrkandena 2 och 3 och 2003/04:Bo218 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Utbyggnad av vindkraft skall ske på dess egna meriter. Det är på sikt ohållbart att ha en allt större andel av energiproduktionen som är beroende av stöd eller kvoter för att leverera elström. Vi anser därför att det inte behövs några nationella planeringsmål för vindkraftens utbyggnad. Etablering av vindkraft skall inte heller främjas genom att vissa områden hävdas som riksintressen.

Vindkraft till havs hotar den marina miljön. Många fiskar och ryggradslösa djur livnär sig på alger och andra vattenväxter. Förutom föda ger algerna skydd och livsrum åt många vattenlevande organismer. Den marina miljön är utsatt för allvarliga hot. Värst är övergödningen som stressar akut hotade arter och föder de årliga stora bältena av giftalger som kväver andra alger. Andra hot är oljeutsläpp, miljögifter och de syrefria bottenar som får allt större utbredning. Ett nytt orosmoln för den marina miljön är de vindkraftsparker man planerar att bygga till havs vid känsliga utsjögrund såsom Hoburgs bank och Midsjöbankarna utanför Gotland. Dessa områden är förutom att vara värdefulla sjöfågelområden också unika algbeståndsreservoarer, som är viktiga uppväxtmiljöer för torsk. Det vore till stor skada för den marina miljön i Östersjön om inte dessa biologiska värden kunde bibehållas. De problem som finns i dag med miljögifter är mer än tillräckliga för att skada denna sköra miljö. Vi behöver inte förvärra den med att bygga nya vindkraftverk.

Vi föreslår därför att riksdagen skall tillkännage för regeringen som sin mening vad vi med anledning av de moderata motionerna framför om att vindkraften inte främjas genom att man pekar ut vissa områden som riksintresse för vindkraft och om att avslå planerna på och stoppa utbyggnaden av vindkraftverk till havs i ömtåliga marina miljöer.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N333 yrkande 9 och 2003/04:Bo214 och avslår motionerna 2002/03:MJ493 yrkande 6, 2003/04:MJ408 yrkande 16, 2003/04:MJ433 yrkande 5, 2003/04:N326 yrkandena 2 och 3 samt 2003/04:Bo218 yrkandena 1 och 2.

2. Lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 1 (fp)

av Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N326 yrkandena 2 och 3 och avslår motionerna 2002/03:MJ493 yrkande 6, 2003/04:MJ408 yrkande 16, 2003/04:MJ433 yrkande 5, 2003/04:N333 yrkande 9, 2003/04:Bo214 och 2003/04:Bo218 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

I dag finns det ca 600 vindkraftverk i Sverige som tillsammans producerar 0,5 TWh, vilket kan jämföras med den totala elproduktionen i Sverige som ligger på 150 TWh. Vindkraften står alltså för 0,3 % av den årliga elproduktionen i Sverige. Man kan också jämföra med Trollhättans kraftverk (vattenkraft) som ensamt producerar ca 1,3 TWh. Det är nästan tre gånger så mycket som alla Sveriges vindkraftverk tillsammans. I dag finns det planer på att bygga ytterligare 8 000–9 000 vindkraftverk i vårt land. En sådan etablering förutsätter att många tidigare orörda naturområden exploateras. De vindkraftverk som det i dag planeras för är ofta ca 50 meter höga. Redan genom sin storlek bidrar de avsevärt till att förändra landskapsbilden. På en sådan etablering skall det ställas samma krav som på en motsvarande industrietablering. Då blir man säkerligen mycket mer aktsam. Verkens påverkan på landskapsbilden har stor betydelse. Enligt vår mening bör denna påverkan i större utsträckning leda till att tillstånd inte lämnas.

Ljudet från ett vindkraftverk sprids över ett stort område och påverkar naturligtvis omgivningen. Fler undersökningar behövs för att fastställa hur djurlivet påverkas av dessa ingrepp i miljön. Redan i dag finns det rapporter om sällsynta arter av fladdermöss som skadats av vindkraftverken eftersom deras navigering störts. Samma sak gäller påverkan på den marina miljön

kring de fundament som måste byggas för havsbaserade kraftverk. Innan dessa utredningar är ordentligt gjorda bör en fortsatt utbyggnad avvaktas. Bra exempel på lokalisering av vindkraftverk är när man bebyggt hamnområden som redan domineras av industribebyggelse. I dessa områden är kraftverken ett passande inslag, och skadorna på djur och växtliv kan minimeras. Stora industribyggnader hör dock inte hemma i våra orörda och natursköna kustområden.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi med anledning av de två fp-motionerna framför om att vara ytterst restriktiv vid prövning för nyexploatering av nya kustområden för vindkraft och att avvakta fortsatt utbyggnad av vindkraft tills utredningar kring hur växt- och djurliv påverkas är färdiga. I den mån övriga motionsförslag inte kan anses tillgodosedda med detta avstyrker vi dem.

Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N326 yrkandena 2 och 3 samt avslår motionerna 2002/03:MJ493 yrkande 6, 2003/04:MJ408 yrkande 16, 2003/04:MJ433 yrkande 5, 2003/04:N333 yrkande 9, 2003/04:Bo214 och 2003/04:Bo218 yrkandena 1 och 2.

3. Lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 1 (kd)

av Göran Hägglund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:MJ408 yrkande 16 och 2003/04:Bo218 yrkandena 1 och 2 och avslår motionerna 2002/03:MJ493 yrkande 6, 2003/04:MJ433 yrkande 5, 2003/04:N326 yrkandena 2 och 3, 2003/04:N333 yrkande 9 och 2003/04:Bo214.

Ställningstagande

Det är ett välkänt faktum att samhället måste ställas om till en mer uthållig utveckling. Här kommer vindkraften att spela en allt större roll som en förnyelsebar energikälla som vi har gott om i vårt land. Den är en påfallande ren energikälla och den tillför energi som är gratis och uteslutande. Påverkan på luft och klimat är synnerligen begränsad. När ett vindkraftverk har tjänat ut kan det monteras ned.

Dessvärre finns stora målkonflikter kring denna energikälla. Vindkraftverken medför stora ingrepp i landskapsbilden och har nackdelar i form av buller och skuggbildningar. Påverkan kan förekomma på bl.a. telekommunikation och radaranläggningar liksom på djur- och växtliv. Oftast finns de bästa förutsättningarna för vindkraftverk där turism, friluftsliv och rekreation samti-

dig har sina mest attraktiva områden. Mycket talar för att utbyggnaden av den havsbaserade vindkraften bör fortsätta. Olyckligtvis är de grunda havsområden som är mest lämpade för vindkraftverk samtidigt värdefulla områden för fiskbestånden. De områden där vindkraftverk kan byggas med minimal påverkan på miljö och fiske bör därför kartläggas och klassas som riksintressen för vindkraftsproduktion.

Kristdemokraterna anser att man bör sträva efter att bygga vindkraftverken på platser där få människor kan bli störda. Den nya generationens vindkraftverk med effekter på 3–3,5 MW kan placeras upp till tio mil utanför kusten, utom synhåll från land.

Affärsverket svenska kraftnät anser att möjligheten att bygga ut stamledningsnätet mellan norra och södra Sverige är starkt begränsad. Kapacitetstaket nås redan i dag när vattenkraftverken går för fullt, t.ex. vid vårflood. En storskalig utbyggnad av vindkraften i Norrland skulle därför kräva nya 400 KV-ledningar genom Sverige. En sådan ledning kostar ca 4 miljarder kronor per 100 mil. Nya 400 KV-ledningar skulle också de innebära stora ingrepp i landskapsbilden och för jord- och skogsbruket. Större vindkraftsutbyggnader bör därför lokaliseras till områden som förutom att vara lämpliga i andra avseenden även har en utbyggd infrastruktur vad gäller elnätet.

Områden av riksintresse för vindkraft behöver pekas ut. Det gäller också områden som ej skall vara föremål för lokalisering av vindkraftverk. Detta arbete måste ta sin utgångspunkt i en dialog mellan Energimyndigheten, länsstyrelserna, berörda centrala verk och kommunerna. Därefter kan avvägningar mellan olika riksintressen göras. Det som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig utveckling bör ges företräde.

Jag föreslår att riksdagen med anledning av kd-förslagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför om att områden av riksintresse för vindkraftsutbyggnad bör pekas ut och att större vindkraftsutbyggnader av ekonomiska skäl bör lokaliseras till områden med en utbyggd infrastruktur för eldistribution.

I den mån övriga motionsförslag inte kan anses tillgodosedda med detta avstyrker jag dem.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:MJ408 yrkande 16 och 2003/04:Bo218 yrkandena 1 och 2 och avslår motionerna 2002/03:MJ493 yrkande 6, 2003/04:MJ433 yrkande 5, 2003/04:N326 yrkandena 2 och 3, 2003/04:N333 yrkande 9 och 2003/04:Bo214.

4. Lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 1 (c)

av Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03: MJ493 yrkande 6, 2003/04: MJ433 yrkande 5 och 2003/04: Bo218 yrkandena 1 och 2 och avslår motionerna 2003/04: MJ408 yrkande 16, 2003/04: N326 yrkandena 2 och 3, 2003/04: N333 yrkande 9 och 2003/04: Bo214.

Ställningstagande

Allt fler inser att samhället måste ställas om till en mer uthållig utveckling. Vindkraften kommer här att spela en allt större roll som en förnyelsebar energikälla. Den är en påfallande ren energikälla och den tillför energi som är gratis och outslinlig. Påverkan på luft och klimat är synnerligen begränsad. När ett vindkraftverk har tjänat ut kan det monteras ned.

Det finns dock dessvärre målkonflikter kring denna energikälla. Vindkraftverken medför ingrepp i landskapsbilden och har nackdelar i form av buller och skuggbildningar. Påverkan kan förekomma på bl.a. telekommunikation och radaranläggningar liksom på djur- och växtliv. Oftast finns de bästa förutsättningarna för vindkraftverk där turism, friluftsliv och rekreation samtidigt har sina mest attraktiva områden.

Det pågår runt den svenska kusten många intressanta diskussioner om vindkraftsparker och deras etableringar längs den svenska kusten. Etableringarna berör såväl bofasta som sommarboende. Inte sällan pågår långa och många överprövningsprocesser som visar på konflikter mellan nationella energimål och lokala boendemiljöer och mellan lokalsamhället och de fritidsboende. Detta har fått många vindkraftsintressenter i kustområdena att planera för och ansöka om havsbaserade vindkraftsparker. Många gånger görs detta i tron och förhoppningen att det här inte sker någon påverkan på miljön eller att det här inte finns opponenter. Det är dock detta som är problemet, eftersom det inte finns någon som helst erfarenhet av vad som inträffar i närmiljön runt vindkraftverket. De områden som är intressanta för placering är ofta just där fisken leker eller växer upp. Det är också platser där det småskaliga fisket bedriver sin verksamhet. Om dessa utbyggnader blir av stoppas det småskaliga fisket, eftersom fiskarna inte har utrustning eller fartyg för att söka fiskeplats längre bort. Därför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna att forskning om effekterna på fisket måste föregå etablering av havsbaserade vindkraftverk.

I sammanhanget bör möjligheten att inrätta ett vindkraftscentrum på Gotlands högskola undersökas på nytt.

Områden av riksintresse för vindkraft behöver pekas ut. Det gäller också områden som ej skall vara föremål för lokalisering av vindkraftverk. Detta arbete måste ta sin utgångspunkt i en dialog mellan Energimyndigheten, länsstyrelserna, berörda centrala verk och kommunerna. Därefter kan avvägningar mellan olika riksintressen göras. Det som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig utveckling bör ges företräde.

Affärsverket svenska kraftnät anser att möjligheten att bygga ut stamledningsnätet mellan norra och södra Sverige är starkt begränsad. Kapacitetstaket nås redan i dag när vattenkraftverken går för fullt, t.ex. vid vårflod. En storskalig utbyggnad av vindkraften i Norrland skulle därför kräva nya 400 KV-ledningar genom Sverige. En sådan ledning kostar ca 4 miljarder kronor per 100 mil. Nya 400 KV-ledningar skulle också de innebära stora ingrepp i landskapsbilden och för jord- och skogsbruket. Större vindkraftsutbyggnader bör därför lokaliseras till områden som förutom att vara lämpliga i andra avseenden även har en utbyggd infrastruktur vad gäller elnätet.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför med anledning av de två c-motionerna samt förslagen i kd-motionen Bo218 yrkandena 1 och 2. I den mån övriga motionsförslag inte kan anses tillgodosedda med detta avstyrker jag dem.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03: MJ493 yrkande 6, 2003/04: MJ433 yrkande 5 och 2003/04: Bo218 yrkandena 1 och 2 och avslår motionerna 2003/04: MJ408 yrkande 16, 2003/04: N326 yrkandena 2 och 3, 2003/04: N333 yrkande 9 och 2003/04: Bo214.

5. Krav avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 2 (m)

av Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Margareta Pålsson (m) och Peter Danielsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om krav avseende vindkraftsutbyggnad. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04: N290 yrkandena 6–8 och 2003/04: N333 yrkandena 3–5 och avslår motionerna 2003/04: Bo218 yrkande 3 och 2003/04: Bo260 yrkande 6.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning måste all lagstiftning genomföras av stor respekt för den enskilda äganderätten. Lagstiftningen bör samtidigt präglas av en stor respekt för människors liv och hälsa samt skyddsintressen i natur och miljö.

Det är lätt att konstatera att vindkraftens etableringsfrågor är komplicerade. Vindkraften har uppenbara fördelar som energikälla. Samtidigt syns ett vindkraftverk på stora avstånd. Vidare ger det upphov till buller och andra olägenheter. Detta gör att värdefulla kultur- och naturvärden, liksom eventuella grannars intressen av en fortsatt god boendemiljö, måste beaktas när ställning tas till etableringar av nya verk.

Enligt vår mening måste en markägare ges möjlighet att själv bestämma vad marken skall användas till och om han så önskar upplåta marken för vindkraft. Men detta kräver att även övriga intressen tas till vara på ett bra

sätt. Detta görs bäst genom att man i den kommunala planprocessen tar ställning till frågor om vindkraftsetableringar. På så sätt kan skyddsvärda natur- och kulturmiljöer undantas och förutsebarhet garanteras ägare till kringliggande markområden. Vindkraftsetableringar skall granskas noga i den kommunala planeringen och tillståndsgivningen. Krav bör ställas på detaljplaneprovning vid varje etablering. Då ges närboende och sakägare möjlighet att hävda sina intressen.

Det bör därför samtidigt skapas ett fungerande regelverk som sätter snäva och tydliga gränser för byggande av vindkraftverk.

Vi anser vidare att nationella minimiregler för respektavstånd mellan byggelse och vindkraftverk bör tas fram. Den mellanliggande terrängens egenskaper skall vägas in för att närboende inte skall drabbas. Ersättningskrav för minskade fastighetsvärden skulle då inte behöva komma i fråga. Reglerna bör vara dispositiva, närboende skall alltså kunna godkänna att minimiavstånd underskrids.

Vi vill ha en särskild gränsvärdesnorm för buller från vindkraftverk. Bullernormer för industriområden är inte lämpliga att följa, när vindkraftverk byggs nära bostadshus, rekreationsområden o.d. Vi vill att vindkraftsverk-samhet skall miljöprövas på samma sätt som annan verksamhet prövas som har inverkan på omgivningen. Försiktighetsprincipen skall gälla. Innan stora vindkraftsparker byggs borde därför deras miljöpåverkan utredas grundligt.

Enligt vår mening är det inte tillräckligt att de i våra motioner aktualiserade mycket angelägna frågorna om krav på miljö- och detaljplaneprovning vid vindkraftsetablering, införande av respektavstånd mellan bostäder och vindkraftverk samt krav på samråd med närliggande kommuner vid vindkraftsetablering m.m. behandlas i Boverkets handbok. Vi anser att frågorna förtjänar att behandlas i ett större sammanhang. Till exempel bör kravet på detaljplaneprovning framgå av lagen.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför med anledning av m-motionerna.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N290 yrkandena 6–8 och 2003/04:N333 yrkandena 3–5 och avslår motionerna 2003/04:Bo218 yrkande 3 och 2003/04:Bo260 yrkande 6.

6. Krav avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 2 (kd)

av Göran Hägglund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om krav avseende vindkraftsutbyggnad. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Bo218 yrkande 3 och avslår motionerna 2003/04:N290 yrkandena 6–8, 2003/04:N333 yrkandena 3–5 och 2003/04:Bo260 yrkande 6.

Ställningstagande

Alltjämt bedrivs det ett omfattande utredningsarbete beträffande vilka krav som bör ställas i samband med vindkraftsetableringar. I avvaktan på att detta arbete förs framåt vill jag nu endast ta ställning i några av de frågor som tas upp i de aktuella motionerna.

Det bör enligt min mening sålunda ställas krav när det gäller översiktsplaneringens hantering av vindkraftsetableringar. Översiktsplaneringen är det medel som står till buds för att skapa överblick och därmed förutsättningar för en genomtänkt utbyggnad. Själva planeringen innebär att område för område göra en avvägning mellan motstående intressen och bedöma vad landskapen tål. Boende i områden som är aktuella för en exploatering måste vara med i planeringen från början. Kristdemokraterna vill betona vikten av att kommunerna i översiktsplaneringen behandlar områden lämpliga för vindkraftverk.

Framtida utbyggnadsområden för vindkraft och även områden fria från vindkraftverk skall markeras på kartorna i översiktsplaneringen.

Vidare finns det skäl att redan nu ställa krav på att vindkraftsutbyggnaden samordnas mellan berörda kommuner och att länsstyrelserna är aktiva i sin roll som bevakare av mellankommunala intressen.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför med anledning av motion Bo218 (kd) yrkande 3.

Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Bo218 yrkande 3 och avslår motionerna 2003/04:N290 yrkandena 6–8, 2003/04:N333 yrkandena 3–5 och 2003/04:Bo260 yrkande 6.

7. Tillståndsprövning avseende vindkraftsutbyggnad, punkt 3 (c)

av Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om tillståndsprövning avseende vindkraftsutbyggnad. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Bo270.

Ställningstagande

Det svenska samhället är beroende av en säker elförsörjning. Att garantera detta är ett av energipolitikens viktigaste mål.

Ett allvarligt hinder för att nå de uppsatta målen när det gäller utbyggnaden av förnybar elproduktion är dagens komplicerade och delvis föråldrade tillståndsprocess, i synnerhet den som gäller för vindkraften. Krånglig och tidsödande byråkrati och motstridiga krav från olika myndigheter fördröjer, förhindrar och fördyrar vindkraftens utbyggnad.

I några fall har utdragna tillståndsprocesser lett till att den planerade tekniken, när tillståndet väl är klart, redan är föråldrad. För att vindkraftsprojektören skall kunna utnyttja den senaste tekniken måste tillståndsprocessen då dras i gång på nytt.

Ett problem i sammanhanget är att vindkraftverk hamnar under flera olika regelverk och att tillståndsansökningar därför måste beredas av flera olika myndigheter parallellt. Önskvärt vore att, liksom i exempelvis Storbritannien, samla tillståndshandlingen under ett enda tak.

Man kan även ifrågasätta logiken i att vindkraft i dag klassas som miljöfarlig verksamhet samtidigt som den erhåller miljöbonus för att den är miljövänlig. Att projekt granskas noga och att strikta miljökrav ställs är självklart, men detta kan lika väl ske inom ramen för plan- och bygglagen.

Ytterligare ett problem är att de effektgränser som satts för när tillstånd behöver sökas från olika instanser inte har följt med den tekniska utvecklingen. När gränsen för att behöva söka regeringstillstånd sattes till 10 MW framstod denna nivå som gigantisk. I dag räcker det med en grupp på 3–4 kraftverk för att komma över denna gräns, vilket i sig i de flesta fall innebär fördröjning av projektet, eftersom ytterligare en instans, regeringen, måste kopplas in. Gränsvärdena måste ses över och anpassas till den teknikutveckling som skett.

För att kunna nå regeringens och riksdagens mål om 10 TWH vindkraft år 2015 behövs en betydligt snabbare tillståndsprocess.

Därför bör tillståndsprocessen ses över. Olika beslutsinstanser bör ansvara för olika effektgränser.

Vad jag nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Bo270.

8. Omprövning av vattendomar, m.m., punkt 4 (c)

av Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om omprövning av vattendomar, m.m. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Bo294 och avslår motionerna 2003/04:Bo251 och 2003/04:Bo291.

Ställningstagande

Älven Ljusnan som sträcker sig från källflödena i Härjedalen till mynningen vid Ljusne samhälle söder om Söderhamn är ett exempel på en älv som exploaterats starkt. Trots den förhållandevis stora utbyggnaden är regleringsgraden låg jämfört med många andra norrländska älvar.

Med något enstaka undantag är samtliga vattenkraftsanläggningar inom Ljusnans och Voxnans avrinningsområde tillståndsprövade enligt den äldre vattenlagen. Huvudsyftet med den lagen var att ”underlätta samhällsnyttig exploatering”, vilket innebar att tillgodose intressena av elutvinning. Naturvärden, kulturmiljön och fiskeintressen fick i allmänhet stå tillbaka.

Den vattenlag som tillkom 1983 vidgade perspektiven, och motstående intressens möjligheter att komma till tals blev något bättre tillgodosedda. Men det är först i och med vattenlagstiftningens införlivande i miljöbalken som vattenverksamhet likställs med andra motsvarande verksamheter som skall prövas enligt denna lag.

De allra flesta av de äldre vattendomarna har vattenhushållningsbestämmelser som med dagens synsätt ter sig otidsenliga när det gäller rätten att innehålla vatten. Det finns knappast någon vattendom som kräver minimitappningar i den nivå som nu utgör utgångspunkt för vad som bör eftersträvas, nämligen den naturliga lågvattenföringen. Från naturmiljö och landskapsbildssynpunkt är detta ett problem som i och för sig varierar i storlek beroende på var man befinner sig i geografín. Från fiskesympunkt är frånvaron av vatten eller för lite vatten direkt förödande för de strömlevande arterna. Många andra problem följer också i spåren av minimal vattenföring.

I Hälsingland och Härjedalen har dessa frågor uppmärksamats av berörda kommuner och länsstyrelser. Mot bakgrund av de allmänna värderingar kring dessa frågor som råder i dag har man sökt få otidsenliga vattendomar omprövade men stött på stora svårigheter att nå framgång med detta. Som vision för detta arbete har man slagit fast att man vill återskapa ett hållbart älvsystem med variationsrika natur- och kulturmiljöer. Man bejakar självfallet en fortsatt hög kraftproduktion men vill också tillgodose dagens krav på biologisk mångfald, kulturella och sociala värden som ger bra boendemiljöer.

Vattendomar som i dag avkunnas enligt den nyare lagstiftningen ställer betydligt högre krav på minimivattenföring, men erfarenheterna från arbetet i Hälsingland och Härjedalen visar att det är mycket svårt att få gamla domar omprövade enligt dagens värderingar och dagens lagstiftning. Även när det gäller dämninggränser i olika sjösystem som ställer till problem i samband med vårfloden eller häftiga regn har det visat sig mycket svårt att få omprövningar till stånd.

Mot bakgrund av det som här anförs finns det starka skäl att se över gällande regelverk och myndigheters agerande. Det kan inte vara rimligt att domar som utfärdades för 50 och 60 år sedan skall vara näst intill omöjliga att få omprövade med utgångspunkt från de värderingar och synsätt som i dag gäller.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag med anledning av motion 2003/04:Bo294 framför om att underlätta omprövningar av gamla vattendomar.

Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Bo294 och avslår motionerna 2003/04:Bo251 och 2003/04:Bo291.

9. Åtgärder till förmån för fisk, punkt 5 (v)

av Owe Hellberg (v) och Sten Lundström (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om åtgärder till förmån för fisk. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Bo228 och 2003/04:Bo278 och avslår motionerna 2003/04:MJ408 yrkandena 28 och 36 och 2003/04:Bo227.

Ställningstagande

Förekomsten av ål har minskat dramatiskt i många av våra vattendrag. En av de viktigaste orsakerna till minskningen är bristen på vandringsvägar förbi många kraftverk. Detta har gjort att ålen nästan har försvunnit från många vattendrag. Bristen på vandringsvägar gör att ålen inte får tillgång till sina naturliga lekplatser, och därmed upphör reproduktionen. Detta har man i viss mån försökt kompensera med utplantering av ålyngel. Detta är otillräckligt och leder i förlängningen till en sämre kvalitet på ålen, eftersom ålens naturliga vandring i utbyggda älvar upp till lekplatserna främjar fortbestånd av livskraftiga individer. De som inte klarar denna strapats blir utan avkomma. Så är inte fallet med ål som odlats fram i bassänger. Den enda långsiktigt hållbara vägen att få en livskraftig ålstam är att de utbyggda älvarna förses med vandringsvägar så att ålen kan ta sig upp till naturliga lekplatser.

Förhållandena är likartade för laxen. Laxens naturliga vandring i utbyggda älvar upp till lekplatserna främjar fortbestånd av livskraftiga laxar. De som inte klarar detta kraftprov blir utan avkomma. Så är inte fallet med utbyggda älvar där laxstationerna urskillningslöst fångar in alla laxar, både de livskraftiga och de orkeslösa, för att i speciella bassänger odla fram laxyngel. För att inte utarma den vilda laxen till förmån för den odlade måste de utbyggda älvarna, i den mån det inte finns, förses med laxtrappor så att de livskraftiga laxarna kan ta sig upp till sina naturliga lekplatser.

Under de senaste åren har riksdagen gjort mycket positiva uttalanden angående behovet av vandringsvägar för ål och laxtrappor. Det är nu nödvändigt att snabbt gå vidare och genomföra nödvändiga regeländringar så att ålens och laxens möjligheter att reproducera sig naturligt verkligen förbättras.

Vad vi nu med anledning av motionerna Bo228 (s) och Bo278 (s) har anfört vill vi att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna. I den mån övriga motioner inte kan anses tillgodosedda härigenom avstyrker vi dem. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Bo228 och 2003/04:Bo278 och avslår motionerna 2003/04:MJ408 yrkandena 28 och 36 samt 2003/04:Bo227.

Särskilt yttrande

Omprövning av vattendomar, m.m., punkt 4 (mp)

Helena Hillar Rosenqvist (mp) anför:

Miljöbalkskommittén har pekat på att genomförandet av ramdirektivet för vatten är en omfattande arbetsuppgift där ett flertal utredningar, myndigheter och andra deltar. Just antalet inblandade aktörer och utredningar bidrar till en risk för att åtgärder skjuts fram orimligt länge och att viktiga frågor hamnar mellan stolarna. Efterspelet till oljeläckaget i Luleälven nyligen uppmärksammade t.ex. bristande krav på kraftverk i dammar.

Motionärerna pekar på andra frågor som behöver få större genomslag i gällande vattendomar, t.ex. miniminivåer för vattenflöden och förbättringar för fisket.

De allra flesta av de äldre vattendomarna har vattenhushållningsbestämmelser som med dagens synsätt ter sig otidsenliga när det gäller rätten att innehålla vatten. Det finns knappast någon vattendom som kräver minimi-tappningar i den nivå som nu utgör utgångspunkt för vad som bör eftersträvas, nämligen den naturliga lågvattenföringen. Från naturmiljö och landskapsbildssynpunkt är detta ett problem som i och för sig varierar i storlek beroende på var man befinner sig i geografien. Många andra problem följer också i spåren av minimal vattenföring. Givetvis behövs även fortsättningsvis en hög kraftproduktion men samtidigt måste man tillgodose dagens krav på biologisk mångfald samt kulturella och sociala värden som ger bra boendemiljöer. Erfarenheterna visar att det är mycket svårt att få gamla domar omprövade enligt dagens värderingar och dagens lagstiftning.

Miljöpartiet anser att prövningen av vattendomar bör anpassas till konsekvenserna av en misslyckad global klimatpolitik och ta större hänsyn till risken för översvämningar. Miljöpartiet delar motionärernas otålighet och anser att regeringen bör påskynda arbetet med förbättrade möjligheter att uppdatera gamla vattendomar för att bl.a. ta större hänsyn till natur- och miljöskydd.

Vi reserverar oss dock inte mot utskottsmajoriteten men kommer att noga följa utvecklingen och om så krävs återkomma i annat sammanhang.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden hösten 2002

2002/03: MJ493 av Åsa Torstensson m.fl. (c):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om havsbaserade vindkraftverk.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om yrkesfiskarnas sakägarstatus.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04: T310 av Johan Linander och Lars-Ivar Ericson (båda c):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Ystads hamn bör klassificeras som hamn av riksintresse.

2003/04: MJ408 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om havsbaserade vindkraftverk.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om restaurering av strömmar och vattendrag.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om planering för vattenbruk.

2003/04: MJ433 av Åsa Torstensson m.fl. (c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om havsbaserade vindkraftverk.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om yrkesfiskarnas sakägarstatus.

2003/04: N290 av Lars Lindblad m.fl. (m):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om miljö- och detaljplanprövning vid vindkraftsetablering.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nationella minimiregler för respektavstånd mellan bebyggelse och vindkraft.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en särskild gränsvärdesnorm för buller från vindkraftverk.

2003/04:N326 av Axel Darvik m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vara ytterst restriktiv med nyexploatering av nya kustområden för vindkraft.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avvakta fortsatt utbyggnad av vindkraft till dess utredningar kring hur växt- och djurliv påverkas är färdiga.

2003/04:N333 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att närboende och näringsidkare inte skall behöva påverkas negativt av vindkraftsutbyggnaden.
4. Riksdagen beslutar om dispositiva regler för etablering av vindkraftverk så att närboende skall godkänna att minimiavstånd underskrids.
5. Riksdagen beslutar om gränsvärdesnorm för buller från vindkraftverk.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vindkraften inte främjas genom att man hävdar att vissa områden är av riksintresse.

2003/04:Bo214 av Ewa Björling (m):

Riksdagen beslutar att avslå planerna på och stoppa utbyggnaden av vindkraftverk till havs i ömtåliga marina miljöer i enlighet med vad som anförs i motionen.

2003/04:Bo218 av Annelie Enochson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att områden av riksintresse för vindkraftsutbyggnad bör pekas ut.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att större vindkraftsutbyggnader av ekonomiska skäl bör lokaliseras till områden med en utbyggd infrastruktur för eldistribution.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om övriga hänsyn som bör tas vid lokalisering av vindkraftverk.

2003/04:Bo227 av Lars U Granberg och Lennart Klockare (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lax i Luleälven.

2003/04:Bo228 av Hans Stenberg och Göran Norlander (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av vandringsvägar för att rädda ålens fortbestånd.

2003/04:Bo251 av Sven Gunnar Persson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att pröva förutsättningarna för statsbidrag till ombyggnad av slussen i Södertälje, byggande av flera avtappningsanordningar i Söderströmsområdet samt ombyggnad och förstärkningar vid Hammarbyslussen.

2003/04:Bo260 av Dan Kihlström m.fl. (kd):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall verka för att Energimyndighetens utpekande av riksintressen för vindkraftsutbyggnaden får genomslag i kommunernas översiktsplanering.

2003/04:Bo270 av Åsa Torstensson och Eskil Erlandsson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att snabba upp tillståndsprocessen avseende vindkraftverk.

2003/04:Bo278 av Hans Stenberg och Agneta Lundberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av vandringsvägar för att rädda den vilda laxens fortbestånd.

2003/04:Bo279 av Kenth Högström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hur vattenregleringsmedlen för fiskevård skall användas.

2003/04:Bo280 av Kristina Zakrisson och Birgitta Ahlqvist (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokalt och regionalt inflytande över strandskyddet.

2003/04:Bo291 av Kenth Högström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en revision av äldre vattendomar i allmänhet och med stöd i 1933 års regleringsdom av Dellensjöarna i synnerhet.

2003/04:Bo294 av Sven Bergström (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att underlätta omprövningar av gamla vattendomar.